

УДК 338.432:631.526

Розвиток селекції, сортовивчення та насінництва в Україні у контексті сучасних законодавчих змін

С. О. Ткачик^{1*}, О. В. Захарчук^{1,2}, О. А Скубій¹

¹Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail:s-s-tk@ukr.net

²ННЦ «Інститут аграрної економіки», вул. Героїв Оборони, 10, м. Київ, 03127, Україна

Мета. На основі аналізу змін законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин та насінництві систематизувати інформацію щодо тенденцій і загроз, які виникли в національній системі сортовивчення та насінництва, а також пов'язані з цим виклики для вітчизняної селекції. **Методи.** Системного аналізу та наукового узагальнення. **Результати.** Проаналізовано вплив законодавчих змін на кваліфікаційну експертизу, набуття майнових прав та сплату зборів за дії в сфері охорони прав на сорти рослин. Подано результати вивчення тенденцій формування ринку сортів та насіння сільськогосподарських культур в Україні. Встановлено, що за останні десять років частка сортів вітчизняних заявників скоротилась до 39,6%. Крім того, частина з них реєструє сорти іноземної селекції, тому в Державному реєстрі

сортів рослин, придатних для поширення в Україні (далі – Реєстр сортів) знаходиться близько 30% сортів вітчизняної селекції. Визначено, що станом на 2026 рік структура виробництва кондиційного насіння в Україні демонструє глибокий розрив між зерновими колосовими та іншими стратегічними культурами – кукурудза, ріпак, соняшник. Результати показали, що лише 26,1% сертифікованого насіння в Україні має вітчизняне походження. Це свідчить про серйозну загрозу насіннєвій безпеці держави, особливо в сегментах соняшнику (9,2%), сої (5,0%), ріпаку (4,5%), овочевих (4,1%) та кукурудзи (22,6%). **Висновки.** Останнім часом простежується домінування сортів іноземної селекції в структурі Реєстру сортів. Зміни законодавства в сфері охорони прав на сорти рослин та насінництві не сприяли збільшенню частки вітчизняних сортів та відсотку українського насіння на ринку. З урахуванням 20% втрачених посівних площ упущена вигода вітчизняних селекціонерів за рахунок збільшення частки використання насіння іноземних сортів склала 114202,5 тис. доларів США.

Ключові слова: сорт; насіння; заявники; набуття прав; сертифікація насіння.

Svitlana Tkachyk

<https://orcid.org/0000-0002-2402-079X>

Oleksandr Zakharchuk

<https://orcid.org/0000-0002-1734-1130>

Olga Skubii

<https://orcid.org/0000-0002-8414-9894>